

Laika pieredze slimībā: laika pieredzes analīzes konceptuālā aparāta piedāvājums

Uldis Vēgners

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Ievads. Medicīnas fenomenoloģijā un psihopatoloģijas fenomenoloģijā laiks ir viena no centrālajām tēmām, jo slimība izmaina ne tikai ikdienas ķermenisko, bet arī laika pieredzi. Vairāku gadu desmitu laikā šo pētniecisko lauku literatūrā laika pieredzes fenomenoloģiskā analīze ir augusi ne tikai kvantitatīvi, bet arī kvalitatīvi, kas ir saistīts ar aizvien niansētāku un skaidrāku konceptuālo nošķirumu ieviešanu, aprakstot dažādas ciešanu un slimību pieredzes veidus, starp kuriem īpaši jāizceļ Tomasa Fuksa, Metjū Retklifa un Luisa Sasa publicētie pētījumi. Tomēr arī jaunākajos pētījumos, kuros tiek analizētas laika pieredzes izmaiņas slimībā, joprojām ir vērojamas konceptuālas problēmas.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Referāta mērķis ir, balstoties uz Edmunda Huserla laikapziņas fenomenoloģijas, piedāvāt jaunu konceptuālo aparātu laika pieredzes analīzei medicīnas un psihopatoloģijas fenomenoloģijā, kas izvairīsies no esošajām laika pieredzes analīzes konceptuālajām problēmām un pavērs iespēju vēl niansētākai un precīzākai laika pieredzes analīzei.

Rezultāti. E. Huserla darbos ir atrodami vairāki ar laika pieredzi saistīti konceptuāli nošķirumi, kurus var izmantot kā konceptuālu aparātu laika pieredzes analīzei. Pirmkārt, nošķirums starp subjektīvo un objektīvo laiku, kas E. Huserla fenomenoloģijā tiek lietots trīs nozīmēs. Otrkārt, nošķirums starp pieredzes pasīvajām un aktīvajām laika sintēzēm. Un, treškārt, nošķirums starp pirmsreflektīvām un reflektīvām laika pieredzēm.

Secinājumi. Ņemot vērā izdalītos konceptuālos nošķirumus starp dažādām subjektīvā un objektīvā laika nozīmēm, pasīvajām un aktīvajām laika sintēzēm, kā arī pirmsreflektīvajām un reflektīvajām laika pieredzēm, ir iespējams ne tikai atrisināt konceptuālās problēmas, kas skar esošās laika pieredzes analīzes medicīnas un psihopatoloģijas fenomenoloģijā, bet arī sniedz niansētāku un precīzāku konceptuālo aparātu laika pieredzes analīzei un tādējādi paver iespēju adekvātākai veselības aprūpes uzlabošanai.